

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан соціально-гуманітарного факультету
Оксана ГОМОТЮК

« 31 » 08 2023р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. проректора з науково-педагогічної роботи
Віктор ОСТРОВЕРХОВ

» 2023 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор ІННІОТ
Святослав ПИТЕЛЬ

« 31 » 08 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

з дисципліни «Соціологія і психологія толерантності»
ступінь вищої освіти – бакалавр
галузь знань 23 – «Соціальна робота»
спеціальність 231 – «Соціальна робота»
освітньо-професійна програма – «Соціальна робота»

кафедра психології та соціальної роботи

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції (год.)	Практ. (год.)	ІРС (год.)	Тренінг, КПЗ (год.)	СРС (год.)	Разом (год.)	Залік (сем.)
Денна	4	7	28	12	2	6	102	150	7
Заочна	4	7	8	4			138	150	8

Тернопіль – ЗУНУ 2023

Робочу програму склала доцент кафедри психології та соціальної роботи, кандидат психологічних наук, доцент **Шаюк Ольга Ярославівна**

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри психології та соціальної роботи, протокол № 1 від «28» серпня 2023 р.

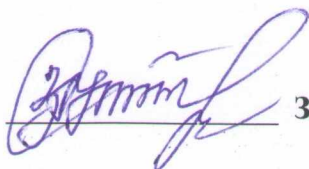
Завідувач кафедри психології та соціальної роботи, д.психол.н., професор

Андрій ГІРНЯК

Розглянуто та схвалено групою забезпечення спеціальності «Соціальна робота», протокол № 1 від «30» серпня 2023 р.

Керівник групи забезпечення спеціальності к.пед.н., доцент

Зоряна КРУПНИК

Гарант ОП «Соціальна робота» к. е. н., доцент

Світлана МИКОЛЮК

2. МЕТА І ЗАВДАННЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «СОЦІОЛОГІЯ І ПСИХОЛОГІЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ»

2.1 Мета вивчення дисципліни

Метою дисципліни «Соціологія і психологія толерантності» є формування у студентів теоретико-концептуального розуміння толерантності (інтолерантності) як соціопсихологічного явища і закономірності її прояву в основних площинах соціально-психологічної проблематики: свідомості, особистості, групи, спілкування і соціальної взаємодії; навчання студентів основам толерантних спілкування і повсякденної міжособистісної взаємодії та формування вмій і навичок, необхідних для ефективної професійної діяльності в соціально-економічному просторі.

2.2. Завдання вивчення дисципліни

Завдання курсу полягає у тому, щоб ознайомити студентів із основним колом ідей, положень та концепцій у висвітленні проблеми толерантності, дати студентам розуміння того, що таке толерантність, які проблеми пов'язані з недостатньою толерантністю в суспільстві, пояснити, які психологічні процеси і механізми впливають на формування толерантного ставлення до інших людей, та які методи можуть бути використані для підвищення рівня толерантності в суспільстві, сформувати у студентів практичні навички, які допоможуть їм розвивати толерантність у взаєминах з іншими людьми.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СОЦІОЛОГІЯ І ПСИХОЛОГІЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ»

Змістовий модуль 1

Вступ

Тема 1. Генеза толерантності у поглядах і вченнях епохи преремодерну.

Світові процеси, які актуалізують проблему толерантності. Етимологія і семантика поняття «толерантність». Предмет та завдання дисципліни.

Толерантність на рівні суспільства. Античність – політеїзм, громадянська позиція. Середньовіччя – гуманізм, епоха Відродження – інструментальна толерантність.

Тема 2. Становлення класичних концепцій толерантності як новоєвропейської універсалії.

Перехід від релігійної терпимості до світської толерантності. Загострення проблем толерантності. Толерантність як свобода совісті у поглядах реформаторів та гуманістів. Морально-правова площина толерантності в епоху Просвітництва.

Тема 3. Особливості та напрямки сучасного дискурсу толерантності.

XIX-XX ст.: нові уявлення про толерантність. Джеймс, Ясперс – аксіологічні основи толерантності. Дж. Роулз, моральне визначення толерантності. Конфліктологічний підхід у вивченні толерантності. ракурси Толерантність в онтолого-історичному. Епістемічний та ксенологічний аспекти толерантності. Толерантність як інтенція загальнолюдських інтересів та потреб. Екзистенційно-гуманістичне трактування толерантності. Вітакультурний метапідхід.

Змістовий модуль 2

Соціологія толерантності

Тема 4. Філософські та соціальні засади толерантності.

Поняття толерантності і її соціальне значення. Толерантність і онтологічна безпека, соціокультурна автентичність, духовна автономія. Толерантність і соціальні відносини,

соціальний капітал. Типи толерантності. Толерантність як чинник економічної ефективності. Толерантність і спілкування. Комунікативна толерантність. Толерантність як норма і принцип взаємин у соціумі. Декларація принципів толерантності.

Тема 5. Толерантність як риса світоглядної позиції.

Світогляд і світоглядна позиція. Гуманістичні традиції і духовна культура людства. Толерантність і рівні світоглядної позиції. Світоглядна толерантність як цінність-у-собі. Раціоналізація феномена толерантності. Догматизм як джерело інтолерантності. К. Леві-Строс і принцип «Я є Інший» та «Інший є Я». Регулятивний рівень світоглядної позиції і вольові регуляції поведінки. Толерантність як відкритість до діалогу. Етика дискурсу Ю. Габермаса. Соціальна цінність толерантності як соціальної позиції.

Тема 6. Моральна цінність толерантності та проблема її меж.

Мораль. Фундаментальні категорії моралі. Моральний вимір толерантності. Моральні аспекти глобальних проблем сьогодення. Етика переконання, етика відповідальності. Толерантність як чеснота та моральний ідеал у концепції Пітера П. Ніколсона. Моральна потреба. Суб'єкти та об'єкти толерування. Предмет толерування. Умови толерування. Результат толерування. Поле толерантності. Міра толерантності. Проблема меж толерантності.

Змістовий модуль 3

Психологія толерантності

Тема 7. Психологічні передумови та виклики толерантності.

Функції толерантності. Види толерантності: можливість типологічного і класифікаційного підходів. Межі толерантності. Толерантність як ставлення. Механізми виникнення толерантності. Сутність та механізм оцінки у формуванні толерантності. Етапи розвитку толерантності. Фактори розвитку, формування і становлення толерантності. Установка і толерантність.

Тема 8. Толерантність як інтегральна особистісна характеристика.

Толерантність – індивідуальна характеристика індивіда. Психологічна структура толерантності. Толерантність як психологічна стійкість, як система позитивних установок та особистісних цінностей. Показники толерантності. Рівні прояву толерантності.

Тема 9. Індивідуальна психологія толерантності: класичні та сучасні парадигми психології особистості.

Психодинамічна парадигма. Класичний психоаналіз. Хартман і его-психологія. Ідентичність і теорія Еріксона. Карен Хорні і невротична особистість. Інтерперсональна теорія Салівана. Ерік Фромм і «втеча від свободи». Авторитарна особистість в дослідженнях Адорно.

Поведінкова парадигма. Толерантна та інтолерантна поведінка. Теорія оперантного зумовлення Б. Скінера.

Гуманістична парадигма. Самоактуалізована особистість. Екзистенціальні універсалії як основа розвитку толерантності.

Соціально-когнітивна парадигма. Особистісний конструкт і толерантна поведінка. Теорія соціального навчіння Бандури.

Біологічна парадигма. Толерантність як відображення структури і функцій нервової системи. Поведінкова генетика.

Еволюційна парадигма. Толерантність як адаптивна риса.

**4. СТРУКТУРА ЗАЛКОВОГО КРЕДИТУ З ДИСЦИПЛІНИ
«СОЦІОЛОГІЯ І ПСИХОЛОГІЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ»
(денна форма навчання)**

Теми курсу	Кількість годин					Контроль ні заходи
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Індивідуальна робота	Тренінг , КПЗ	
Змістовий модуль I. Вступ						
1. Генеза толерантності у поглядах і вченнях епохи премоделну.	4	2	12	1	2	Поточне опитування
2. Становлення класичних концепцій толерантності як новоєвропейської універсалії.	2		12			
3. Особливості та напрямки сучасного дискурсу толерантності.	4	2	12			
Змістовий модуль II. Соціологія толерантності						
4. Філософські та соціальні засади толерантності.	2	2	11	1	2	Поточне опитування
5. Толерантність як риса світоглядної позиції.	4		12			
6. Моральна цінність толерантності та проблема її меж.	2	2	10			
Змістовий модуль III. Психологія толерантності						
7. Психологічні передумови та виклики толерантності.	2	2	11		2	Поточне опитування
8. Толерантність як інтегральна особистісна характеристика	2		11			

9. Індивідуальна психологія толерантності: класичні та сучасні парадигми психології особистості	2	2	10			
Разом	24	12	102	2	6	

(заочна форма навчання)

Теми курсу	Кількість годин		
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
Змістовий модуль I.			
Вступ			
1. Генеза толерантності у поглядах і вченнях епохи премоде́рну.	3	2	46
2. Становлення класичних концепцій толерантності як новоєвропейської універсалії.			
3. Особливості та напрямки сучасного дискурсу толерантності.			
Змістовий модуль II.			
Соціологія толерантності			
4. Філософські та соціальні засади толерантності.	3	1	46
5. Толерантність як риса світоглядної позиції			
6. Моральна цінність толерантності та проблема її меж.			
Змістовий модуль III.			
Психологія толерантності			
7. Психологічні передумови та виклики толерантності.	2	1	46
8. Індивідуальна психологія толерантності: класичні та сучасні парадигми психології особистості			
9. Толерантність як інтегральна особистісна характеристика			
Разом	8	4	138

5. ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Денна форма
Змістовий модуль 1
Вступ

Практичне заняття №1

Тема 1. Толерантність як соціокультурний феномен.

Мета: ознайомити студентів із специфікою розуміння феномена толерантності в руслі найрізноманітніших інтерпретацій

Питання для обговорення:

1. Загальна характеристика поняття толерантності.
2. Толерантність і терпимість у філософсько-етичних вченнях.
3. Проблема терпимості і толерантності в релігійних концепціях.

Практичне заняття №2

Тема 2. Генеза толерантності у поглядах і вченнях епохи преромодерну.

Мета: ознайомити студентів із історичними аспектами становлення ідеї толерантності.

Питання для обговорення:

1. Толерантність в епоху Античності.
2. Толерантність в епоху Середньовіччя.
3. Толерантність в епоху Відродження.

Практичне заняття №3

Тема 3. Аксиологічні основи толерантності.

Мета: проаналізувати толерантність як методологічну категорію в аспекті аксіологічних інтерпретацій

Питання для обговорення:

1. Загальнолюдські цінності і їх характеристика.
2. Аксиологічний підхід до вивчення толерантності.
3. Толерантність як гуманістична цінність.

Практичне заняття №4

Тема 4. Особливості та напрямки сучасного дискурсу толерантності.

Мета: охарактеризувати толерантність в контексті сучасних проблем наукового знання.

Питання для обговорення:

1. XIX-XX ст.: нові уявлення про толерантність.
2. Ідеально-типологічний підхід до вивчення толерантності.
3. Епістемічний та ксенологічний аспекти толерантності.
4. Конфліктологічний підхід у вивченні толерантності.
5. Екзистенційно-гуманістичне трактування толерантності.

Змістовий модуль 2

Соціологія толерантності

Практичне заняття №5

Тема 5. Філософські та соціальні засади толерантності

Мета: провести соціально-філософський аналіз толерантності.

Питання для обговорення:

1. Поняття толерантності і її соціальне значення.
2. Толерантність і онтологічна безпека, соціокультурна автентичність, духовна автономія.
3. Типи толерантності. Комунікативна толерантність.
4. Декларація принципів толерантності.

Практичне заняття №6

Тема 6. Теоретичні аспекти проблеми соціальних відносин

Мета: розглянути толерантність як норму і принцип взаємин у соціумі.

Питання для обговорення:

1. Толерантність і соціальні відносини.
2. Толерантність і соціальний капітал.
3. Толерантність як норма і принцип взаємин у соціумі.

Змістовий модуль 3

Психологія толерантності

Практичне заняття №7

Тема 7. Психологічні передумови та виклики толерантності

Мета: розглянути психологічні аспекти вивчення толерантності.

Питання для обговорення:

1. Функції толерантності.
2. Види толерантності: можливість типологічного і класифікаційного підходів.
3. Механізми виникнення толерантності. Сутність та механізм оцінки у формуванні толерантності.
4. Установочні явища психіки та толерантність.

Практичне заняття №8

Тема 8. Толерантність як інтегральна особистісна характеристика

Мета: розглянути толерантність особистості як інтегральну психологічну рису

Питання для обговорення:

1. Толерантність – індивідуальна характеристика індивіда. Психологічна структура толерантності.
2. Толерантність як психологічна стійкість, як система позитивних установок та особистісних цінностей.
3. Показники толерантності. Рівні прояву толерантності.

Заочна форма

Змістовий модуль 1

Практичне заняття №1

Тема 1. Толерантність як соціокультурний феномен.

Мета: ознайомити студентів із специфікою розуміння феномена толерантності в руслі найрізноманітніших інтерпретацій

Питання для обговорення:

1. Загальна характеристика поняття толерантності.
2. Толерантність і терпимість у філософсько-етичних вченнях.
3. Проблема терпимості і толерантності в релігійних концепціях.
4. Аксиологічний підхід до вивчення толерантності.
5. Толерантність як гуманістична цінність.

Змістовий модуль 2-3

Тема 2. Соціально-психологічні засади толерантності

Мета: провести соціально-філософський аналіз толерантності, розглянути психологічні її аспекти вивчення

Питання для обговорення:

1. Поняття толерантності і її соціальне значення.
2. Толерантність і онтологічна безпека, соціокультурна автентичність, духовна автономія.
3. Толерантність і соціальні відносини.
4. Толерантність – індивідуальна характеристика індивіда.

5. Психологічна структура толерантності.

6. КОМПЛЕКСНЕ ПРАКТИЧНЕ ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

Для набуття умінь самостійного мислення і самоконтролю у студентів особливе значення має виконання комплексного практичного індивідуального завдання (КПЗ) з дисципліни «Соціологія і психологія толерантності», яке виконується самостійно кожним студентом згідно методичних рекомендацій. Воно охоплює основні теми дисципліни та має на меті більш глибоке опанування матеріалу і є одним із обов'язкових складових модулів залікового кредиту з дисципліни «Соціологія і психологія толерантності».

Комплексне практичне індивідуальне завдання виконується студентами самостійно на основі опрацьованого матеріалу у вигляді захист індивідуальних повідомлень за рекомендованими темами та працюванням методики «Повнота розуміння толерантності як психо-культурного явища» (А. Фурман, О. Шаук). Варіант комплексного практичного індивідуального завдання закріплює за кожним студентом керівник курсу відповідно до списку студентів курсу. КПЗ видається студенту у перші два тижні навчання та виконується впродовж семестру відповідно до встановлених графіків, дотримання яких є необхідною передумовою допуску до здачі змістових модулів. Основні результати дослідження доповідаються в аудиторії та супроводжуються презентацією слайдів.

Варіанти КПЗ з дисципліни «Соціологія і психологія толерантності»

1. Толерантність у контексті процесів глобалізації та детрадиціоналізації сучасних суспільств.
2. Аксіологічні змістовлення толерантності у повсякденні як вітакультурного явища.
3. Соціально-філософська рефлексія толерантності.
4. Соціальні форми становлення толерантності.
5. Толерантність як культурна норма.
6. Толерантність як аспект соціальної справедливості.
7. Толерантність і філософська категорія свободи.
8. Ситуація морального вибору і толерантність.
9. Моральні межі толерантності.
10. Толерантність і світогляд.
11. Історіогенез аспектів толерантності.
12. Терпимість і світові релігії.
13. Психологічні особливості толерантної особистості.
14. Психологічні особливості авторитарної особистості.
15. Принципи толерантних спілкування і соціальної взаємодії.
16. Психологічні основи міжкультурної комунікації.
17. Національна ідентичність як етнокультурний ідеал.
18. Проблема толерантності в контексті соціально-трудова відносин.
19. Політкоректність як форма прояву толерантності.
20. Місце толерантності в системі соціальних стосунків особистості.
21. Інтолерантні форми поведінки: причини виникнення і профілактика.
22. Толерантність і ЗМІ.
23. Толерантність як професійно-значуща риса соціального працівника.
24. Гуманістичні та екзистенційні моделі толерантності.
25. Природа толерантності з погляду класичного психоаналізу.
26. Соціально-когнітивний погляд на толерантність.
27. Цінності толерантності в сучасній культурі повсякденності.
28. Конфлікт і консенсус як базові виміри сучасної соціальності.
29. Глобалізація і мультикультуризм в сучасному світі.
30. Особливості світоглядних установок як основа релігійних конфліктів.

7. ТРЕНІНГ З ДИСЦИПЛІНИ

ТЕМА. ВЧИМОСЯ РОЗУМІТИ СЕБЕ ТА ІНШИХ

Мета: формування навичок толерантного ставлення, уявлень про те, як відмінності сприяють розширенню уявлень про себе та інших.

Завдання:

- ознайомити студентів із критеріями і соціальними виявами толерантності, показати значення толерантної поведінки у взаємодії з оточуючими;
- навчити студентів конкретних прийомів, що допомагають розвинути в собі якості толерантної особистості;
- розвинути уяву, здатність до емпатії, довіру, гідність і самопізнання як елементи толерантності.
- розвинути уміння бачити себе очима інших і розуміти їх

Частина тренінгу	Завдання тренінгу	Вправи	Тривалість
Вступна	Створити сприятливий психологічний простір. Засвоїти правила роботи групи. Налагодження зворотнього зв'язку "студент-група" і "група- студент".	Правила. Розминка. Очікування. Вправи на рефлексію.	До 15 хв.
Основна	Оцінка рівня поінформованості щодо проблеми. Надання інформації. Засвоєння знань. Формування умінь, навичок. Підведення підсумків щодо змісту роботи.	Інтерактивні техніки. Вправи на оцінку групових процесів, стану групи.	Різниця між вступною і заключною частинами.
Заключна	Підведення підсумків щодо процесу роботи. Оцінка отриманого досвіду. Релаксація і процедура завершення тренінгу	Вправи на рефлексію та відновлення сил у часників. Прощання.	До 15 хв.

8. САМОСТІЙНА РОБОТА

Для успішного вивчення і засвоєння дисципліни «Соціологія і психологія толерантності» студенти повинні володіти значним обсягом інформації, частину якої вони отримують і опрацьовують шляхом самостійної роботи. Самостійна робота полягає в опрацюванні навчальної і наукової фахової літератури.

№ п/п	Тематика
1.	Гене́за толерантності у поглядах і вченнях епохи премо́дерну.
2.	Становлення класичних концепцій толерантності як новоєвропейської універсалії.
3.	Особливості та напрямки сучасного дискурсу толерантності.
4.	Філософські та соціальні засади толерантності.
5.	Толерантність як риса світоглядної позиції.
6.	Моральна цінність толерантності та проблема її меж.
7.	Психологічні передумови та виклики толерантності

8.	Толерантність як інтегральна особистісна характеристика
9.	Індивідуальна психологія толерантності: класичні та сучасні парадигми психології особистості

9. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У навчальному процесі застосовуються: лекції, практичні та індивідуальні заняття, консультації, самостійна робота, робота у групах, метод опитування, тестування, реферування, виконання КППЗ.

10. ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ ТА МЕТОДИ ДЕМОНСТРУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

У процесі вивчення дисципліни “Соціологія і психологія толерантності” використовуються наступні засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- стандартизовані тести;
- поточне опитування;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- оцінювання результатів модульних контрольних робіт;
- оцінювання результатів КППЗ;
- залікове модульне тестування та опитування;
- інші види індивідуальних і групових завдань;
- залік.

11. ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Політика щодо дедлайнів і перекладання. Для виконання індивідуальних завдань і проведення контрольних заходів встановлюються конкретні терміни. Перекладання модулів відбувається з дозволу дирекції факультету за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Політика щодо академічної доброчесності. Використання друкованих і електронних джерел інформації під час контрольних заходів та екзаменів заборонено.

Політика щодо відвідування. Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання. За об'єктивних причин (наприклад, карантин, воєнний стан, хвороба, закордонне стажування) навчання може відбуватись в онлайн формі за погодженням із керівником курсу з дозволу дирекції факультету

12. КРИТЕРІЇ, ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни “Соціологія і психологія толерантності” визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Заліковий модуль 1	Заліковий модуль 2	Заліковий модуль 3	Разом %
30%	40%	30%	100%
1. Усне опитування під час занять (5 тем по 6 балів = 30 балів). 2. Письмова робота 70 балів	1. Усне опитування під час занять (4 теми по 5 балів = 20 балів). 2. Письмова робота 80 балів	1. Написання КППЗ = 60 балів 2. Захист КППЗ = 30 балів 3. Оцінка за тренінг = 10 балів	

Шкала оцінювання:

За шкалою університету	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90-100	відмінно	A (відмінно)
85-89	добре	B (дуже добре)
75-84		C (добре)
65-74	задовільно	D (задовільно)
60-64		E (достатньо)
35-59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

13. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

№ п/п	Найменування	Номер теми
1	Мультимедійний проектор	1-9
2	Проекційний екран	1-9
3	Комунікаційне програмне забезпечення (Google Chrome, Firefox)	1-9
4	Наявність доступу до мережі Інтернет	1-9
5	Персональні комп'ютери, ноутбук.	1-9
6	Комунікаційне програмне забезпечення (Zoom) для проведення занять у режимі он-лайн (за необхідності)	1-9
7	Комунікаційна навчальна платформа (Moodle) для організації дистанційного навчання (за необхідності)	1-9
8	Програмне забезпечення: ОС Windows	1-9
9	Інструменти Microsoft Office (Word; Excel; Power Point і т. і.)	1-9

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

- Абетка інклюзивності і толерантності: ГО "Соціальна синергія"; ред. Маріанна Онуфрик; Худож. Геннадій Агарков. [Б.м.] : Теза, 2020. 32 с.
- Верховенство права і толерантність : навч. посіб; ред. Дмитро Олександрович Вовк, Дмитро Сергійович Бойчук. Харків : Лисенко І. Б., 2018. 170 с.
- Вітакультурна методологія: антологія. До 25- річчя наукової школи професора А.В. Фурмана: колективна монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. 980 с.
- Довідник безбарерності. <https://bf.in.ua>.
- Кузьменко Раїса Іванівна Толерантність в людському бутті: екзистенціальні та гендерні виміри: дис. ... д-ра філософії. Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2020. 200 с.
- Методологія і психологія гуманітарного пізнання. До 25- річчя наукової школи професора А.В. Фурмана : колективна монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. 998 с.
- Смазнова І.С. Агресія і толерантність: філософсько-правовий дискурс: монографія. Одеса: Фенікс, 2019. 378 с.
- Терещенко К.В. Психологія розвитку толерантності персоналу освітніх організацій: монографія. Київ: Компрінт, 2020. 415 с.
- [Турунен](#) Арі. [Забуті історії міст: як багатство та культурний розвиток здобуваються толерантністю](#); пер. [Софія Цисарева](#). Львів : Вид-во Анетти Антоненко, 2018. 279 с.
- Фурман А.А. Психологія смисложиттєвого розвитку особистості : монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2017. 508 с.

11. Фурман А.В., Шаюк О.Я. Методологічні підходи до сутнісного пізнання толерантності у форматі гносеолого-ноуменологічного напрямку філософування. *Вітакультурний млин*. 2018. Модуль 20. С. 28-50
12. Фурман А.В., Шаюк О.Я. Методологічні підходи до сутнісного пізнання толерантності у рамках психосоціального теоретизування. *Психологія і суспільство*. 2019. № 2. С. 5-27.
13. Фурман А.В. Теоретична модель особистісного прийняття людини людиною. *Психологія і суспільство*. 2020. №1. С. 56-77.
14. Фурман Анатолій, Шаюк Ольга. Постановля психософійного дискурсу толерантності. *Психологічні перспективи. Psychological prospects*. 2021. Випуск 38. С.230-242
15. Фурман А.В. Теоретична модель емпатійної взаємодії психолога з клієнтом. *Психологія і особистість*. 2022. №2. С. 9-40.
16. Шаюк О.Я. Професійна толерантність студентів-гуманитаріїв: сутність, структура, особливості формування. *Психологія і суспільство*. 2020. № 1. С. 78-90
17. Guciykunst W. B., Ting-Toomey S. Chua E. Culture and interpersonal communication. London: Newrbury Park, 2018. 480 p.
18. Labahn Michael, Lethipuu Outi. Tolerance, Intolerance, and Recognition in Early Christianity and Early Judaism. *Early Christianity in the Roman World*. Amsterdam: Amsterdam University Press, 2021. 314 p.
19. Milo D.S. Good enough: the tolerance for mediocrity in nature and society. Harward University Press, 2019. 299 p.
20. Schoßwald Volker. Toleranz und Fanatismus: Vernunft und Wahrheit, Toleranz und Fanatismus am Beispiel von Brecht, Lessing, Müntzer, Bin Laden, Rushdie und Karl May. Norderstedt: Twentysix, 2022. 196 S.
21. Zoltan Peter, Wilczewska Ina. Integrationsthema Offenheit und Toleranz: Einstellungen von Jugendlichen aus Drittländern in soziologischen Zusammenhängen. Berlin: Springer-Verlag, 2020. 232 S.
22. <https://www.unesco.org/en/legal-affairs/declaration-principles-tolerance>